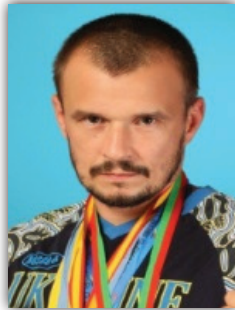




УДК 796.011.3

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6\(219\)-110-115](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6(219)-110-115)



СКИРТА ОЛЕГ СЕРГІЙОВИЧ,

кандидат наук з фізичного виховання,
старший викладач кафедри здоров'я людини та фізичної культури,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського,
м. Кременчук, Україна

Oleh Skyrta,

Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Senior Lecturer, Department of Human Health and Physical Culture, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk, Ukraine

E-mail: skgermes@i.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6881-2983>



ЛОШИЦЬКА ТАМАРА ІВАНІВНА,

кандидатка наук з фізичного виховання і спорту, доцентка кафедри здоров'я людини
та фізичної культури, Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського, м. Кременчук, Україна

Tamara Loshytska,

Candidate of Sciences in Physical Education and Sports,
Associate Professor of the Department of Human Health
and Physical Culture, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk, Ukraine

E-mail: toma-68@bigmir.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2361-3307>



СЕВРЮК МИКОЛА ПЕТРОВИЧ,

доцент кафедри здоров'я людини та фізичної культури,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського,
м. Кременчук, Україна

Mykola Sevryuk,

Associate Professor at the Department of Human Health and Physical Culture,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University of Kremenchuk,,
Kremenchuk, Ukraine

E-mail: Zsa73@meta.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6788-3093>



СОЛОВІЙОВ ОЛЕГ ВОЛОДИМИРОВИЧ,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини та фізичної культури,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського,
м. Кременчук, Україна

Oleh Soloviov,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Human Health and Physical Culture,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University, Kremenchuk, Ukraine

E-mail: oleg@iws.com.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0560-3321>



КУЛИК ІРИНА ГРИГОРІВНА,

старша викладачка кафедри здоров'я людини та фізичної культури,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського,
м. Кременчук, Україна

Iryna Kulyk,

Senior Lecturer, Department of Human Health and Physical Culture,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi
National University, Kremenchuk, Ukraine

E-mail: irinakulik887@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0006-5027-6402>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПЛАНУВАЛЬНОЇ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗКУЛЬТУРИ В РАКУРСІ ВИМОГ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

А Представлено перелік проблемних моментів у плануванні освітнього процесу з фізичного виховання у ЗЗСО. Проведено анкетування, яке показало, що процес планування став складнішим для 93,3% вчителів фізкультури. У 86,7% опитуваних планування стало займати більше часу. Найбільшу проблему при плануванні становлять: велика кількість новацій (60%), розподіл матеріалу за модулями (26,7%), невідповідність матеріальної бази запитам часу (73%), потреба самому опанувати нові рухові програми (13,3%). Виявлено, що 66,6% прагнуть більшої уваги з боку керівництва до оновлення процесу фізичного виховання у сучасній школі. Водночас 46,7% учителів вважають нові вимоги доцільними і такими, що сприяють професійному зростанню.

Ключові слова: модернізація; планування; процес; новація; проблема; вчитель; здобувачі; фізкультура; компетентності

PROBLEMATIC ISSUES OF THE PHYSICAL EDUCATION TEACHER'S PLANNING WORK IN THE CONTEXT OF THE REQUIREMENTS OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

С A list of problematic aspects in planning the educational process for physical education in general secondary education institutions is presented. A survey was conducted, which showed that the planning process has become more complex for 93.3% of physical education teachers. For 86.7% of respondents, planning now takes more time. The most significant challenges in planning are as follows: a large number of innovations (60%), the distribution of material by modules (26.7%), the mismatch between the material resources and current demands (73%), and the need to independently master new motor programs (13.3%). It was found that 66.6% of respondents seek greater attention from the administration to the modernization of the physical education process in contemporary schools. At the same time, 46.7% of teachers consider the new requirements appropriate and conducive to professional growth.

Keywords: modernization; planning; process; innovation; problem; teacher; applicants; physical education; abilities

Актуальність проблеми. У всіх галузях людської діяльності особлива увага приділяється плануванню в умовах кардинальних змін. Фахівці, покликані провести модернізацію, апелюють до таких властивостей процесу планування, як-от: гнучкість, науковість, оперативність і відповідність поставленій меті.

У сучасній науковій літературі існує низка визначень поняття «планування». *Планування* – це процес складання робочої документації [10]. *Планування* – це низка послідовних операцій у творчо-пошуковій діяльності [8].

Планування фізичного виховання – це попереднє розроблення й визначення на майбутню діяльність цільових настанов і задач, змісту, методики, форм організації й методів навчально-виховного процесу з конкретним контингентом учнів [3].

Планування у фізичному вихованні – це розподіл на конкретний термін (урок, семестр, рік) змісту програми, засобів, методів, форм організації занять з урахуванням матеріально-технічної бази, сезонно-кліматичних умов, віку, статі, фізичної ступеня підготовленості [2].

Планування процесу фізичного виховання є дещо складнішим, ніж для інших навчальних предметів: у багатьох випадках цей процес непередбачуваний, а вчитель зазвичай починає процес планування з кінця – бере за основу бажаний вихідний результат (норматив) [1]. Це вимагає від учителя не лише знання анатомо-фізіологічних і психофізичних особливостей певного контингенту, а й знання популярних серед здобувачів освіти рухових програм, мотивів, що спонукають до регулярних занять фізичними вправами, рухових пріоритетів здобувачів тощо [6; 7; 9]. Водночас особливим творчим завданням учителя фізкультури є вміння поєднати в навчальній програмі вимоги міністерства та інтереси здобувачів, щоб фізична культура

була плідною та результативною з позиції набуття компетентностей [2; 9].

Метою нашої роботи є аналіз процесу планувальної роботи вчителя фізкультури в умовах НУШ на прикладі закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) Кременчуцького району Полтавської області.

Об'єктом дослідження є процес планування, формування та реалізації змісту уроків фізкультури в ЗЗСО.

Завдання дослідження:

– проаналізувати процес модернізації уроку фізкультури в ЗЗСО за даними науково-методичної літератури, публікаціями вчителів та експертів галузі;

– відслідкувати зміст програмного матеріалу уроків фізкультури;

– провести опитування вчителів щодо проблем планування та реалізації програм у сучасних умовах, проаналізувати зміст проблем і перешкод;

– провести опитування учнів щодо їх ставлення та бачення сучасного уроку фізкультури;

– співставити та інтерпретувати результати опитувань;

– сформулювати методичні рекомендації щодо планування та організації уроку фізкультури у ЗЗСО.

Методи отримання інформації: аналіз літературних джерел; анкетування.

Методи оброблення інформації: метод середніх величин.

Аналіз досліджень і публікацій. Стратегія Нової української школи (НУШ) повністю відкинула командно-стройовий підхід у фізичному вихованні здобувачів повної загальної середньої освіти і в основу своєї ідеї вклала дитиноцентризм. Іншими словами – вчителі фізкультури мають формувати гармонійний фізичний розвиток особистості та розширювати руховий досвід здобувачів освіти

у формуванні стійкої мотивації до фізичної активності. Цей стандарт вимагає враховувати права дитини, її здібності, потреби та інтереси.

Модернізація освіти спонукає вчителів до гнучкості планування: пошуку нових освітніх і виховних технологій, упровадження нових форм навчання та виховання, нових прийомів тощо.

До початку модернізації освіти методика проведення уроку фізкультури діями вчителя регламентувала все: кількість і зміст тематичних модулів, кількість уроків у кожному модулі, навіть, кількість повторень рухових дій, частоту, амплітуду рухів, техніку виконання, нормативи тощо. У результаті давався суто навчальний матеріал, який був усередненим, стандартизованим, застарілим і зовсім непопулярним як серед учителів, так і учнів, без орієнтації на особистість дитини.

Автори сучасних публікацій однак відповідно до того, що в силу тривалого використання командно-стройових методів організації, застарілих засобів (фізичних вправ), морально та фізично застарілого обладнання, урок фізкультури поступово, але й неперервно ставав непопулярним серед учнів [2; 3; 7; 10]. Це сформувало відповідне ставлення до уроку фізкультури і його низький рейтинг [1].

Аналізуючи динаміку рейтингу популярності уроку фізкультури серед учнів, відзначимо негативний «внесок» програмного матеріалу. Він складався із 3–4 строго визначених тематичних модулів. За стандартом 2018 та 2020 року для учнів старших класів: це – спортивні ігри (баскетбол, футбол), легка атлетика та гімнастика [5]. Такий вибір складно назвати популярним і затребуваним учнями. Тож, цей складник потребує перегляду і кардинальних змін.

Деяким вітчизняними та зарубіжними авторами серед причин непопулярності уроку фізкультури називають зневажливе ставлення до нього з боку батьків і вчителів-предметників [10]. Хоча дослідження свідчать, що фізичні навантаження й рух покращують когнітивні функції мозку, а досвід перемог потрібен людині, щоби навчитися розв'язувати будь-які побутові та професійні завдання.

Кумулятивний ефект усіх цих чинників призвів до того, що відвідуваність уроків фізкультури з 1-го по 11-й клас стала носити «обвальний» характер: у початковій школі урок регулярно відвідували 95% учнів, у старшій школі – менше 50% [7].

Загальний висновок до аналізу сучасних наукових публікацій наступний: зміна застарілих підходів на дитиноцентричний вимагає тотального перепланування змісту навчального матеріалу уроків фізкультури – з одного боку, з іншого – це стало проблемою для самих учителів фізкультури [2].

Зокрема, всі попередні плани та програми процесу фізичного виховання затребували від учителя внесення змін до планів на всіх етапах:

- на етапі постановки мети та завдань;
- на етапі поточного планування урочного матеріалу;
- на етапі перспективного планування навчальної та фізкультурно-оздоровчої роботи в ЗЗСО [4; 8].

При цьому до самого вчителя і його дій Новою українською школою висунута низка нових вимог, з якими вчитель зіштовхнувся вперше:

1. Змінити підхід до організації самого уроку фізкультури – розглянути можливість організації за формою та змістом навчальних, тренувальних, оздоровчо-рекреаційних уроків.

2. Змінити підхід до поурочного планування змісту уроку: дати дітям проявити себе, зокрема, запропонувати власні варіанти вправ, сформулювати особисте ставлення до руху, бути активним учасником процесу, а не просто відтворювати команди вчителя [2; 3; 4; 6].

3. Упроваджувати в поурочне планування елементи інноваційних рухових програм і наукових досягнень галузі, оновлювати обладнання тощо [3; 6].

4. За основу оцінювання суто навчальних досягнень рекомендується брати динаміку показників, а не досягнення певного середньостатистичного показника, як це було раніше [1; 7].

Результати власних досліджень та їхнє обговорення.

Одним із основних завдань дослідження було виявлення найпроблемніших моментів планування, ставлення до них самого вчителя і способів розв'язання цих педагогічних проблем. Дослідження було проведено у декілька етапів.

Першим етапом наших власних досліджень був аналіз робочої документації вчителів фізкультури. Аналіз документів планування показав низку змін та особливостей, зокрема:

– змістове наповнення предмета «Фізична культура» заклад освіти формує самостійно із варіативних модулів, а, отже, вчитель, опираючись на власний руховий досвід і рухову підготовку, може планувати зміст уроків так, щоб вони були цікаві сучасним здобувачам і відповідали рівню його рухової та методичної підготовленості;

– у 10–11 класах здобувачі мають опанувати 2–3 варіативних модулів, при цьому допускається можливість мотивованого збільшення чи зменшення кількості годин на їхнє вивчення;

– у період з 01.09 до 01.10 кожного навчального року з метою адаптації учнів до навантажень на уроках фізкультури заняття мають носити рекреаційно-оздоровчий характер із помірними навантаженнями, про контрольні нормативи чи тестові випробування в цей період взагалі не йдеться;

– навіть в умовах уроків офлайн здобувачі освіти можуть вільно змінювати обраний варіативний модуль, до того ж, модулі щочверті теж можуть змінюватися.

Такий підхід самі вчителі пояснюють тим, що через вільний вибір суттєво підвищується мотивація здобувачів до уроків фізичної культури, запускаються процеси самореалізації, особистісного зростання, а вчителю це дозволяє підвищити моторну щільність уроку, ефективність оздоровчого впливу уроків тощо.

При вивченні робочої документації вчителів фізкультури ЗЗСО ми також звернули увагу на наступне: в анотаціях до навчальних планів особливу увагу приділено модернізації уроків. Зокрема, вказано на необхідність осучаснити зміст уроків, матеріально-технічну базу тощо. На це вказують усі опитувані нами вчителі (табл. 1).

Результати опитування вчителів щодо проблем планування освітнього процесу з предмету «Фізична культура»

№ з/п	Зміст запитання	Відповідь	
		к-сть осіб	%
1.	Чи став складнішим для Вас особисто процес річного планування, починаючи із 2018/2019 н. р., коли набрала чинності нова навчальна програма «Фізична культура» для 10–11 класів закладів загальної середньої освіти (наказ МОН від 23.10.2017 № 1407), у якій імплементовано компетентнісний підхід до вивчення предмета?		
1.1.	Так	15	100
1.2.	Ні	–	
2.	Якщо так, то в якій частині?		
2.1.	Інваріативній (обов'язковий програмний матеріал)	1	6,5
2.2.	Варіативній (вибірковий матеріал).	11	73,3
2.3.	В обох	3	20
3.	Чи став складнішим для Вас особисто процес поурочного планування?		
3.1.	Так	14	93,3
3.2.	Ні	1	6,5
4.	Скільки додаткового часу, порівняно із попередніми роками, Ви витрачаєте на складання документів річного планування?		
4.1.	Більше на декілька годин	13	86,7
4.2.	Менше на декілька годин	–	
4.3.	Час підготовки документів не змінився	2	13,3
5.	Чи вистачає Вам особисто літературних джерел, методичної літератури при складанні документів планування?		
5.1.	Так	9	60
5.2.	Ні	6	40
6.	Що являє собою найбільшу проблему при плануванні (1–2 варіанти):		
6.1.	Зміст програмного матеріалу і його розподіл	4	26,7
6.2.	Велика кількість нововведень	9	60
6.3.	Необхідність особисто опанувати нові види рухової активності	2	13,3
6.4.	Проблемна матеріальна база	11	73,3
6.5.	Ваш варіант _____		
7.	Чи вважаєте Ви особисто зміни в плануванні доцільними, необхідними і такими, що сприяють Вашому професійному зростанню?		
7.1.	Так	7	46,7
7.2.	Ні	4	26,7
7.3.	Не замислювався (-лась)	4	26,7
8.	Як ставиться керівництво закладу освіти до впровадження нових підходів у фізичному вихованні?		
8.1.	Сприяє і контролює	5	33,3
8.2.	Байдуже	10	66,6
9.	Чи плануєте Ви змінювати програмний матеріал (зміст модулів) у наступному навчальному році?		
9.1.	Так	9	60
9.2.	Ні	6	40
10.	Якщо ТАК, то чому:		
10.1.	Програма не виправдала Ваших особистих очікувань	2	13,3
10.2.	Не відповідає Вашим особистим уявленням про НУШ	1	6,5
10.3.	Не забезпечила формування в учнів передбачуваних компетентностей	2	13,3
10.4.	Виявилось, що інша програма цікавіша або більше пасує потребам Ваших учнів	3	20
10.5.	Навчальні матеріали для обраної програми не дали змоги реалізувати в повній мірі концепцію програми	1	6,5

Щодо сучасності уроку фізкультури, то цій проблемі приділено чи не найбільше уваги. Ця проблема не є регіональною, вона виходить за межі регіону. Причому, всі вітчизняні теоретики та практики галузі є одностайними стосовно того, що модернізацію потрібно починати із нових підходів на етапі *планування*. І вчителі фізкультури, зокрема й опитувані нами, підтверджують, що НУШ реально дає необмежені можливості у цьому сенсі. Наприклад, якщо раніше в старших класах планувалося від 2–3 до 4–5 тематичних модулів, то зараз разом із учителем учні обирають 12–16 модулів, сучасних, популярних серед дітей і молоді, часто – апробованих у фітнес-індустрії та нових видах спорту.

Задля поглибленого вивчення проблем планування, ми провели другий етап дослідження – вибіркоче опитування вчителів фізкультури Кременчуцького району Полтавської області. В опитуванні за власним бажанням на умовах анонімності брали участь 15 учителів фізкультури,

які працюють зі старшокласниками. Нижче наводимо розроблену нами анкету. Вона містить 10 запитань і варіанти відповідей до них.

Аналізуючи найвищі показники у таблиці, можна констатувати наступне:

1. Планування стало складнішим процесом для всіх опитуваних учителів (100%), переважно – у варіативній частині (73%). При цьому 47% вважають ці зміни доцільними і необхідними для вирішення поставлених завдань і такими, що сприяють їх особистому професійному зростанню.

2. 87% учителів вказали на збільшення робочого часу, необхідного для планування і 40% – на недостатність методичної літератури для якісної планувальної роботи.

Окремо хочемо представити перелік проблем, які виникають у процесі планування освітнього процесу і розподілу програмного матеріалу дисципліни «Фізкультура» (рис. 1.):

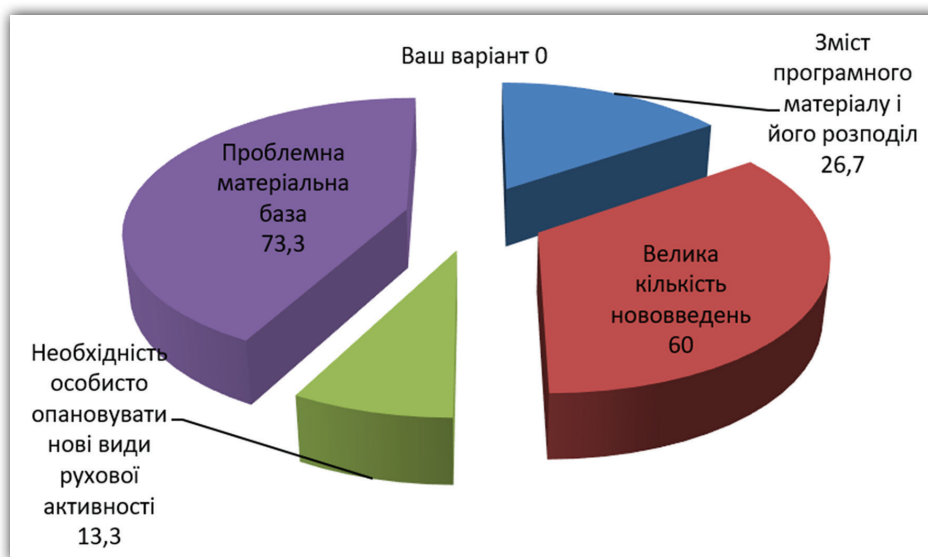


Рис. 1. Проблеми планування за результатами опитування вчителів (2023)

Не зважаючи на реалії і вказані проблеми, 60 % учителів планують зміни у програмному матеріалі і в планах, у цілому.

До аналізу причин учителі підійшли, на нашу думку, досить критично і самокритично (рис. 2):



Рис. 2. Причини, за якими 60% учителів планують зміни у навчальних планах

Найбільшим показником невдоволення вчителів є те, що діюча програма не відповідає інтересам учнів – 20%. За словами цих учителів, ними аналізувалась відвідуваність уроків (зокрема: онлайн, думки учнів, батьків, учителів). Насторожує іще одна цифра: за анонімними відповідями вчителів тільки 33 % керівників ЗСО сприяють оновленню процесу фізичного виховання, 67% – байдужі.

Висновки:

1. Оновлення предмета «Фізкультура» у ЗСО починається з моменту планування. Конкретизувати поточні й перспективні проблеми *планувальної* роботи вчителя НУШ можна наступним чином:

- змінити підхід до організації уроку;
- у процесі планування передбачити виконання освітніх, оздоровчих, рекреаційних і виховних завдань;
- змінити підхід до планування змісту уроків (модернізувати програмний матеріал, осучаснити його,

адаптувати до інтересів здобувачів освіти);

- підвищити (осучаснити) власну професійну підготовку;
- модернізувати матеріально-технічну базу.

2. Аналіз діючих програм вказав на те, що відбуваються зміни у змісті програмних модулів (варіюється їхня кількість, інтенсивно відбувається заміна застарілих вправ на елементи сучасних і популярних серед учнів рухових програм, варіюється сама кількість модулів, упроваджуються рекреаційно-оздоровчі уроки та заходи, підвищуються вимоги до рухової підготовки вчителів тощо).

3. Анкетування (анонімне) вчителів фізкультури показало, що планування програмного матеріалу й усієї фізкультурно-оздоровчої роботи у школі стало складнішим для більшості вчителів, затребувало більшої кількості часу (87%), перегляду своєї власної рухової підготовки, суттєво підняло вимоги до матеріальної бази (73%).

Список використаних джерел

1. Біліченко О., Лошицька Т., Скірта О. Актуальний стан фізичного розвитку юнаків старшого шкільного віку як невирішене педагогічне завдання уроків фізкультури. *Імідж сучасного педагога*: електрон. наук. фах. журн. (категорія «Б»). 2023. №4 (211). С. 113–118. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4\(211\)-113-118](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4(211)-113-118) URL: <http://isp.poiropo.pl.ua/article/view/281260>
2. Горошко А. Планування роботи з фізичного виховання школярів. URL: <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-16502894/>
3. Гринюк В. І. Планування фізичної культури та виховання у 1–4 класах. URL: <https://naurok.com.ua/planuvannya-fizichno-kulturi-ta-vihovannya-u-1-4-klasah-metodichniy-posibnik-187404.html>
4. Довгопол М. І. Технологія проведення сучасного уроку фізичної культури. URL: <https://vseosvita.ua/library/tehnolohiia-provedennia-suchasnoho-uroku-fizichnoi-kultury-752443.html>
5. Ільницька Г. С., Ільницька Л. В., Ільницький С. В. Фізична культура. 10 клас. Рівень стандарту. Харків: Вид. група «Основа», 2018. 112 с.
6. Основні вимоги до планування навчального матеріалу з фізичної культури. URL: <https://studfile.net/preview/5252461/page:55/>
7. Теорія і методика фізичного виховання. Т. 1: Загальні основи теорії і методики фізичного виховання / за ред. Т. Ю. Круцевич. Київ, 2018. 392 с.
8. Терчів Т. Планування та контроль у фізичному вихованні. URL: <https://scribd.com/document/479874474>
9. Тулайдан В. Г., Тулайдан Ю. Т. Практикум з теорії і методики фізичного виховання. Львів: Фест-Прінт, 2017. 179 с.
10. Шیان Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Ч. 2. Тернопіль: Навчальна книга–Богдан, 2002. 248 с.

References

1. Bilichenko, O., Loshytska, T., & Skyrta, O. (2023). Aktualnyi stan fizychnoho rozvytku yunakiv starshoho shkilnoho viku yak nevyrishene pedahohichne zavdannya urokiv fizkultury [Current state of physical development of high school boys as an unresolved pedagogical task of physical education lessons]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 4 (211), 113-119 [in Ukrainian].
2. Horoshko, A. *Planuvannya roboty z fizychnoho vykhovannya shkoliariv [Planning work on physical education of schoolchildren]*. Retrieved from <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-16502894/16502894> [in Ukrainian].
3. Hryniuk V. I. *Planuvannya fizychnoi kultury ta vykhovannya u 1-4 klasakh [Planning of physical culture and education in grades 1-4]*. Retrieved from <https://naurok.com.ua/planuvannya-fizichno-kulturi-ta-vihovannya-u-1-4-klasah-metodichniy-posibnik-187404.html> [in Ukrainian].
4. Dovhopol M. I. *Tekhnolohiia provedennia suchasnoho uroku fizychnoi kultury [The technology of conducting a modern physical education lesson]*. Retrieved from <https://vseosvita.ua/library/tehnolohiia-provedennia-suchasnoho-uroku-fizichnoi-kultury-752443.html> [in Ukrainian].
5. Ilnytska, H. S., Ilnytska, L. V., & Ilnytskyi, S. V. (2018). *Fizychna kultura. 10 klas [Physical culture. 10th grade]*. Riven standartu. Kharkiv: Vyd. hrupa «Osнова» [in Ukrainian].
6. *Osnovni vymohy do planuvannya navchalnoho materialu z fizychnoi kultury [Basic requirements for planning educational material on physical culture]*. Retrieved from <https://studfile.net/preview/5252461/page:55/> [in Ukrainian].
7. Krutsevych, T. Yu. (Ed.). (2018). *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannya [Theory and methodology of physical education]* (Vol. 1: Zahalni osnovy teorii i metodyky fizychnoho vykhovannya). Kyiv [in Ukrainian].
8. Terchiiev, T. *Planuvannya ta kontrol u fizychnomu vykhovanni [Planning and control in physical education]*. Retrieved from <https://scribd.com/document/479874474> [in Ukrainian].
9. Tulaidan, V. H., & Tulaidan, Yu. T. (2017). *Praktykum z teorii i metodyky fizychnoho vykhovannya [Workshop on theory and methods of physical education]*. Lviv: Fest-Print [in Ukrainian].
10. Shyian, B. M. (2002). *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannya shkoliariv [Theory and methods of physical education of schoolchildren]* (P. 2). Ternopil: Navchalna knyha–Bohdan [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 12.09.2024